

Mandáhtta láhkalávdegottis, mii galgá čielggadit ja árvalit ođđa geaidnolága

Stuoradiggedieđáhus 14 (2023–2024) *Nationála fievrredanplána 2025–2036* nannejit ahte geaidnosuorggis lea ollu rievdan dan rájes go geaidnoláhka mearriduvvui 1963.

Njuolggadusčálus lea muhtun muddui ollu dárkil, muhto seammás das leat váilevašvuodát eará osiin, ja aktevrraid ovddasvástádussuorggit eai leat čielgasit definerejuvvon. Nationála fievrredanplána 2025–2036 dieđihii ráđđehussii ahte ráđđehus danne áigu árvvoštallat rievdadit geaidnolága. Čuovvolanbargu lea maid gávnahan ahte iešguđetlágan njuolggadusásahusaid gaskavuohta lea eahpečielggas.

Danne áigu ráđđehus rievdadit geaidnolága ja ásaha láhkalávdegotti.

1. Duogáš

1.1 Dála geaidnoláhka

Láhka geassemánu 21. beaivvi 1963 nr. 23 (geaidnoláhka) regulere almmolaš ja priváhta geainnuid plánema, huksema, divodeami ja doaimmaheami. Go geaidnoláhka dohkkehuvvui 1963, de oaččuimet riikaviidosas geaidnolága ja ođđa čielga geaidnojuogu riika-, fylka- ja suohkangeaidnun, ja ruhtadeami ja hálddašeami ovddasvástádus dillet šadde čielgasat. Dasa lassin dahkkojedje mearrádusat, maid ulbmil lei vihkkedallat birrasiid dárbbuid ektui ahte bisuhit geainnu doaimma, teknihkalaš standárddaid ja boahttevaš ovdánahttimiid. Geaidnoláhka lea ásahuvvon dakkár áigodagas goas ledje eará gáibádusat lágaide, lei eará geaidnoinfrastruktuvra ja go ledje eará aktevrrat almmolašgeainnuide go dál leat Norggas. Láhka lea osiid mielde rievdaduvvon dan 60 jagis go lea leamaš fámus – dan logi maŋemus jagis earenoamážiid dan geažil go Stáhta geaidnodoaimmahat lea ođđasisorganiseren 2003 (Mesta ásahuvvui), hálddašanreforbma bođii 2010, Geaidnobearráigeahču ásahuvvui, stáhtalaš geaidnohuksenfitnodaga ásahuvvui (dás rájes Nye Veier (Ođđa Geainnut), oktasaš geaidnohálddašeapmi lea heaittihuvvui (Sams veiadministrasjon)) 2020 ja earret eará máŋga rievdadusa geažil lága § 27:s bummaruđa birra. Eará dehálaš rievdadus geaidnolága doaimmanáigodagas lea leamaš nannet plána- ja huksenlága areálaplánema oktiiheiveheadji láhkamearrádussan ja ahte almmolaš geainnuid plánen galgá čuovvut plána- ja huksenlága njuolggadusaid mielde.

Geaidnolága ulbmilmearrádus bođii mielde geaidnolága § 1 a 1996:ii. Mearrádusas čilgejuvvo lága ulbmil lea ahte sihkkarastit almmolaš ja priváhta geainnuid plánema, huksema, divodeami ja doaimmaheami, vai geainnuid johtolat sáhtta mannat dakkár vugiin mii áiggis áigái lea buorrin johtaleddjiide ja servodahkii. Lága ulbmilmearrádus čilge viidáseappot ahte geaidnoeiseválddiid

mihttomearri lea oččodit nu buori ja dorvvolaš johtolaga go vejolaš, ja váldit vuhtii ránnjaid, buori birrasa ja servodatberoštumiid muđui.

1.2 Hástalusat dálá geaidnolágas

Muhtin guovddáš hástalusat, mat dagahit dárbbu rievdadit geaidnolága, daid sáhtta juohkit čuovvovaš váldoosiide:

- Dálá geaidnoláhka ii leat obbalaččat rievdaduvvon maŋŋil daid stuora organisašuvdnarievdademiid. Leat golbma iešheanalaš hálddašandási, main leat sullii 367 geaidnoeiseválddi (vrd. Geaidnolága § 9), ja mat organiserejit ja čuovvolit almmolaš geainnuid. Maŋŋil go ásahuvvui stáhtalaš geaidnohuksenfitnodat ja go oktasaš geaidnohálddašeapmi (Sams veiadministrasjon), de sáhtta leat eambo dárbu reguleret aktevrraid lága dahje láhkaásahusaid bokte, earret eará go lea várra ahte geaidnoeiseválddit ja Nye Veier (Ođđa Geainnut) ráhkadit iešguđetlágan bargovugiid, mat fas sáhttet leat vahágiin geainnuid sihkarvuhtii ja gearggusvuhtii.
- Eahpečielga dahje váilevaš definišuvnnat aktevrraid rollain ja ovddasvástádusain sáhttet dagahit dárbbu čielggadit rollaid nugo suorgeeiseváldi, geaidnoeiseváldi, fágaorgána, huksejeddji ja eiseválddeorgána.
- Eahpečielga ráddjen dasa mii gullá geaidnoeiseválddiid fápmudussii mearridit johtolaga/iežas geaidnogeavaheami. Go leat máŋga geaidnoeiseválddi ja go geavahuvvo iešguđetlágan riektivuodđu, de sáhtta dat dagahit hástalusaid addimis buriid rámmaid eiseválddejodiheapmái ja ovttaskas geaidnoeiseváldi jodiheapmái ja ahte fállat buori stáhtalaš jodiheami suohkaniidda ja fylkkagielddaide
- Máŋga geaidnoeiseválddi, mat jodihit iešguđetlágan riektivuoduid vuodul, sáhtta dagahit hástalusaid politihkalaš iešstivremii suohkaniid bealis ja stáhta bealis fas hástalusaid suorgeovddasvástádusa fuolaheapmái.
- Ođđa geopolitihkalaš sihkarvuodadilálašvuolta go leat dávjjibut ja garraset vuorddekeahes dáhpáhusat mearehis dálkkiid geažil, de lassána maid dárbu čielgaseappot reguleret geaidnosuorggi ovddasvástádusaid ja rollaid sihkarvuoda- ja gearggusvuoda dáfus.
- Geaidnosuorggi biđgejuvvon bearráigeahčus ja dárkkisteamis, ja iešguđetlágan bearráigeahččo- ja dárkkistanorgána iešguđetge hálddašandásiin leat maid máŋgga lágan rollat ja ovddasvástádusat. Máŋgga bearráigeahččo- ja dárkkistanorgánas (Riikarevišuvdna, Geaidnobearráigeahčču, Stáhta johtolatlihkohisvuoda kommišuvdna ja fylkkagielddaid ja suohkaniid revišuvdna) leat jearran ahte dahkko go obbalaš ja geaidnofágalaš bearráigeahčču olles suorggis.
- Hástalusat geaidnolága huksemis lágain, láhkaásahusain ja normálain.
- Eahpečielga rádji eará lágaid ektui, earenoamážiid go guoská geaidnoláhkii ja plána- ja huksenláhkii.

- Lea várra ahte earenoamáš bealit geaidnoinfrastruktuvrras eai leat doarvái čuvgehuvvon ja vuhtiiváldojuvvon go eará suorgereguleremat hábmejuvvojit, mat vuosttažettiin regulerejit eará go geainnuid, muhto main goitge lea mearkkašupmi geaidnoinfrastruktuvrii.
- Gustovaš geaidnoláogat eai váldde doarvái vuhtii digitaliserema ja ođđa teknologijageavaheami suorggis. Lea váttis ásahit obbalaš, digitála ja navigerenvejolaš geainnuid dálá geaidnolága rámmaid siskkobealde (dás ITS-lága ja geaidnojohtolátlága lavtta gaskkas), dálá geaidnolágas eai leat mearrádusat digitála sihkarvuoda birra
- Dála geaidnoláhka ii leat doarvái dávggas fátmastit geaidnosuorggi áigges áigái gustojeaddji váldoulbmiliid, ii ge dat earret eará fátmmas čielga ja guhkesáiggi ulbmiliid iešguđet ge surggiin, nugo sihkarvuoda, gearggusvuoda, birrasa, dálkkádaga, dálkkádatheivehallama ja teknologija.
- Ođđaáigásaš láhkateknihka gáibádusat eai leat doarvái vuhtiiváldon gustovaš geaidnolágas.

1.2.1 Lagabui čilgehus dála geaidnolága hástalusaid birra

Geaidnoláhka gusto almmolaš ja priváhta geainnuid miehta riika. Geainnuid plánen, huksen, doaimmaheapmi ja divodeapmi berre dahkkot beaktiis vugiin. Buorit njuolggadusčállosat geaidnoinfrastruktuvrra birra veahkehit dan. Geaidnoláhka galgá vuhtiiváldit johtolatsihkarvuoda ja manahahttivuoda. Dasa lassin galgá geaidnoláhka/-lágat vuhtiiváldit ollu servodatberoštumiid. Dat guoská earret eará dábálaš olmmošárvvuid, innovašuvnna, servodatsihkarvuoda ja gearggusvuoda ja dálkkádat- ja birasgažaldagaid.

Višuvdna ahte ii oktage galgga duššat ja bahuid roasmohuvvat johtolagas (Nullavišuvdna) lea okta geaidnosuorggi váldomihtuin. Johtolatsihkarvuoda vuhtiiváldin lea danne hui mávssolaš go pláne, hukse, hábme, doaimmaha ja divoda geaidnoinfrastruktuvrra. Lea dehálaš ahte geaidnoinfrastruktuvra plánejuvvo, hábmejuvvo, doaimmahuvvo ja divoduvvo dainna lágiin ahte šaddá buorre ovttasdoaimman gaskal johtaleddjiid ja geaidnoinfrastruktuvrra. Dat guoská earenoamážiid hearkkes johtaleddjiid dárbbuid fuolaheapmái. Ovdamearkka dihte lea dálvedoaimmaheapmi okta dain mávssoleamos doaimmain go fuolaha johtolatsihkarvuoda, muhto dat lea váilevaččat regulerejuvvon geaidnolágain (geaidnolágas).

Dađistaga ovdánahttojit vuojánat main leat ovdáneaddji doarjjavuogádagat vuoddjái, ja lea hui jáhkehahti ahte bohtet ollásit automatiserejuvvon vuojánat, maiguin maid sáhtttá gulahallat geaidnoeiseválddiid vuogádagaiguin ja infrastruktuvrrain. Ávkkástallan dihte vejolašvuodaid maid dát mielddisbuktet, ja vai lámččo dilli bohte áiggi digitála geidnui, de lea mearrideaddjin ahte ráhkaduvvojit bohteáiggeráhkkanahhti njuolggadusat, mat leat heivehuvvon digitála, automatiserejuvvon ja kommunikašuvdna infrastruktuvrii.

Dakkár teknologalaš ovdáneapmi dagaha ođđa hástalusaid ja deattu dálá geaidnoinfrastruktuvra reguleremii. Dat guoská earenoamážit go jurddaša ovddasvástádusaid mat geaidnoeiseválddiin, Nye Veier (Ođđa Geainnut) ja vejolaččat priváhta aktevrrain leat guoská feaillaide ja váilevašvuodaide dáhtain digitála ja navigerenvejolaš geaidnofierpmádagain ja nationála vuogádagaide, mat daidda gusket. Dás lea maid bealli mii guoská vuoddjiovddasvástádussii, nugo dat lea regulerejuvvon geaidnojohtolatlágas, ovddasvástádusmearrádusain iešvuoddji vuojániid geahččaladdama lágas ja ITS-lágas.

Boahtteáiggi digitaliserejuvvon ja navigerenvejolaš geaidnofierpmádagas gos vuojánat gulahallet geaidnoinfrastruktuvrrain ja vuojánat gulahallet gaskaneaset. Sáddejuvvon dáhtat leat dakkárat mas juobe eahpenjuolga galggašii sáhttit identifiseret olbmuid. Dat mielddisbuktá ahte ferte deavdit persovdnadieđuid njuolggadusgáibádusaid meannudeami (GDPR).

Teknologalaš ovdáneapmi mielddisbuktá ahte dađistaga šaddá dárbu alit digitála sihkarvuhtii. Otná luoddalágas eai leat mearrádusat digitála sihkarvuoda birra. Digitála sihkarvuoda lea dehálaš sihke johtolatsihkarvuoda ja maiddái eanet obbalaš servodatsihkarvuoda- ja gearggusvuodadilálašvuodaide geažil. Digitála sihkarvuoda njuolggadusaid dihte lea dárbu árvoštallat rievdadit geaidnolága.

Geaidnosuorggi rolla sihkarvuoda, militeara mobilitehta ja obbalaččat gearggusvuoda dáfus, oktan dálkkádatheivehallamiin lea maiddái rievdan. Ođđa geopolitihkalaš sihkarvuodadilli, go Suopma ja Ruotta leat mielde NATO:s, mii mielddisbuktá ođđa dárbbuid ja gáibádusaid johtolatvuogádahkii, ja go dáhpáhusat čadnon mearehis dálkkádahkii leat dávjjibut ja garraseappot, de lassána dárbu čielgaseappot reguleret geaidnosuorggi ovddasvástádusa ja rollaid. Geaidnolága § 10 vuosttaš lađđasis (lađas) regulere daid iešguđetge geaidnoeiseváldiid ovddasvástádusa sihkarvuodas ja gearggusvuodas iežaset geainnuin, seammás go čujuhuvvo Stáhta geaidnodoaimmahaga ovddasvástádussii riikaviidosaš doaimmain. Servodatsihkarvuoda- ja gearggusvuodasuorggi ovddasvástádus- ja doaimmajuohku sáhtta leat hástaleaddji, ja leat mánja aktevrra searvvis siviila ja militeara gearggusvuodas geaidnosuorggis. Stáhta johtolatlihkohisvuodaidkommišuvdna lea maiddái iežaset raporttas, Trettena šaldi billahuvvama birra maŋjel 2022:s, čujuhan ahte lea dárbu čielggadit ovddasvástádusa ja doaimmajuogu daid iešguđetge geaidnoeiseváldiid gaskkas. Sihkarvuodálága mielde leat departemeanttat ovddasvástideaddjit eastadit sihkarvuodadoaimmaid iežaset ovddasvástádussurggiin. Seammás lea suohkaniin ovttahttin- ja ovddidanovddasvástádus eará guoskevaš gearggusvuoda ektui, mas lea mearkkašupmi suohkana areálaide. Dasa lassin gustojit guoskevaš lagas, sullasaš sihkarvuoda- ja gearggusvuodáláhkamearrádusat, nugo ovdamearkka dihte ealáhusgearggusvuodálágat ja rekvisišuvdnanjuolggadusat geaidnoossodagas aktevrraide muđui, sihke priváhta ja almmolaš.

Geaidnolágas leat unnán dahje váilot bagadusat movt dakkár surggiid hástalusaid galgá čovdit.

Buorre (Buori) geaidnohálddašeamis lea maiddái ealáhuspolitihkalaš bealli. Okta geaidnosuorggi čielga váldoulbmil lea ahte geainnut galget leat ealáhusaid beroštumiide ávkin. Buoret manahahttivuohta ja unnit manjoneamit galget buoridit ealáhusaid gilvalannávccaid. Geaidnolága ulbmilmearrádus deattuha buori johtolatovdáneami (johtolatčadaheami?) ja sáhttá nie dulkot ahte dat fátmasta ealáhuspolitihkalaš beroštumiid, muhto mearrádus ii leat nu čielggas.

Eahpečielga ipmárdus das movt ovttasteapmi gaskal geaidnolága ja plána- ja huksenlága láhkateknihkalaččat galgá doaibmat, dagaha hástaleaddjin ipmirdit njuolggadusaid. Lágain leat mánja seammalágan ja muhtin muddui latnjalaga njuolggadusat. Eahpečielggasvuohta movt dakkár ovttastahttin guovtti lága gaskal galgá doaibmat ja vejolaččat goabbá lánka galgá čahkket saji nubbái, sáhttá dagahit eahpedoaibmi ja vearu áššemeannudeami. Lea mávssolaš geahčadit oktavuodaid gaskal geaidnolága ja plána- ja huksenlága go geaidnoeiseválddit galget fuolahit geaidnoberoštumiid plána- ja huksenproseassain. Dat guoská sihke mielváikkuheapmái olgguldas plánaproseassain ja go dahká ahte lea dárba rievdadit ulbmilrájiid geaidnoregulerenplánain matrikkelčáliheami oktavuodas.

Lánka vuodđuda almmolaš geaidnofierpmádaga juohkima golmma oassái, riikkageaidno-, fylkkageaidno- ja suohkangeaidnofierpmádahkii. Go geaidnolágas váilu čilgehus ovddasvástádusain ja doaimmain, de sáhttá dagahit eahpesihkarvuođa dan ektui gokko ovttas ovddasvástádus álgá ja nuppis nohká. Dat sáhttá mielddisbuktit ahte geaidnoeiseválddit atnet ovdalaš bargovugiide vuodđun, mat eai leat lánkanannejuvvon, earret eará mat leat vuodđuduvvon dasa mii orru eanemus heivvolaš. Go váilot oktavuodat daid iešguđetlágan riektegálduid gaskkas, de šaddá ovttaskas olbmui váttis oažžut obbalašgova geaidnolágaid oktavuodain ja vuogádagain. Dainna lágiin šaddá várra ahte sii geat atnet lága lánkaásahusaid, geaidnonormálaid, njuolggadusaid ja bagadusaid eai ipmir lága bajimus rolla njuolggadusčoakkáldagas. Sáhttet maiddái leat eahpečielggasvuođat čadnon dasa movt ovddasvástádus rievdá daid iešguđet eiseválddiid gaskkas go geaidnoklassifiseren rievdá ja makkár njuolggadusat gustojit dasa.

Ráđđehusas leat gudneáŋgiris ulbmilat geahpedit Norgga dálkkádatgássaluoitimiid, ja Norga lea lohpidan ollu Pariisa-šiehtadusa ja gullevaš šiehtadusa bokte EO:in. Fievrridansuorgi lea stuorra luoitingáldu, ja jos galgá joksat nátionála mihttomeriideamet ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaid, de ferte fievrrideami luoitimiid geahpedit garrasit. Rámmat garvit, sirdit ja buoridit fievrrideami (UFF-rámmat) lea vuodđun bargui geahpedit fievrridanealáhusa

nuoskkideami. Buot golmma suorggis lea dárbu bargat ovddasguvlui jagi 2050 vuostá, ja dán ferte váldit vuhtii láhkabarggus. Sihke geahppa ja lossa nollaluoitofievrruid atnuiváldin eaktuda earret eará ahte láddeninfrastruktuvra ii hehte elektrihkalaš fievrruid atnuiváldima. Dát buktá ođđa vejolašvuođaid, muhto buktá maid ođđa hástalusaid ja deattu otná geaidnoinfrastruktuvrra reguleremii. Láhka molssaevttolaš energijja infrastruktuvrra birra oktan dasa gullelaš láhkaásahusaiguin regulere iešvuođaid dakkár almmolaš olámuttus láddenbáikkiin elektrihkalaš fievrruide ja hydrogena deavdinbáikkiin energijastašuvnnain. Láddenbáikkiid ásaheapmi lea márkanvuđot, mii mearkkaša ahte lea ovttaskas láddenbáikki jodiheaddji duohken árvvoštallat gosa háliida ásahtit ođđa láddenbáikkiid. Láddeninfrastruktuvrra ásaheapmi ja hálddašeapmi almmolaš geaidnofierpmádagas ii leat earenoamážit regulerejuvvon gustovaš geaidnolágas

Ekonomalaš beroštumiin lea maiddáai stuorát mearkkašupmi. Resursageavaheapmi geaidnoulbmiliidda lea lassánan hirbmadit mañemus logijagiid ja ee. dagahan ahte geaidnofierpmádathuksema leat lassánan. Stáhtas lea vuodđostivrenprinsihppa ahte fitnodagat galget fuolahit beaktillis resursageavaheami. Vaikko beaktillis ruhtageavaheami mihttomearri lea viidát sajáiduvvan, de ii vuhtto dát geaidnolágas. Okta sivva dasa go obbalaš resursageavaheapmi geaidnoulbmiliidda lea sakka lassánan, lea maiddáai bummaruđaid geavaheapmi almmolaš geainnuid ruhtadeapmái. Dieđáhusas St. 14 (2023–2024) Nationála Fievrridanplána 2025-2036 lea ovdamearkka dihte dán áigodagas bummaruđaide meroštallon vuodđun gaskamearálaččat 8,4 mrd. ruvno jahkásaččat geaidnoprošeavttaide. Bummaruđat bissot danne maiddáai dehálaš ruhtadangáldun boahhte áiggis. Go gávpotguovlluin rivdet dárbbut ja ovdáneapmi dáhpáhuvá, de lea dát dehálaš ágga bummaruđaid gáibideami ovdáneapmái. Dat sáhtta doaibmat ovdamearkan báikkálaš eiseválddiid fáttmasteapmái maiddáai boahhteáiggis, sihke ovdánahttin dihte geaidnofierpmádaga ja maiddáai geavahan dihte bummaruđaid ruhtadit kollektiivafievrrideami doaibmajuid ja reguleren dihte johtolaga áige- ja birassirrejuvvon bummamáksomeriiguin. Seammás lea dehálaš ahte bummaruhtadeapmi lea dakkár dásis ahte das lea legitimatehta.

2. Lávdegotti bargu

Lávdegotti barggu ulbmil lea evttohit geaidnoláhkii rievdadusaid (materiálalaš, struktuvrralaš ja láhkateknihkalaš). Lávdegoddi galgá ollislaččat geahčadit buot kapihttaliid geaidnolágas, ja árvvoštallat lea go geaidnolága huksehus lágain, láhkaásahusain ja normálain ulbmillaš. Ođđa geaidnoláhkaásahus galgá fuolahit servodaga dárbbuid áddehahti ja boahhteáigái heivehuvvon njuolggadusaide. Viidáseappot galgá geaidnoláhkaásahus doarjut servodaga resurssaid beaktillis geavaheami, buori manahahttivuođa, ja johtalussihkkarvuođa, dálkkádat- ja birasberoštumiid ja servodatsihkarvuođa fuolaheami, fievrridansuorggi ulbmilgova vuodul, nu movt dat maiddáai boahá ovdan Dieđáhusas St. 14 (2023-2024) Nationála Fievrridanplána 2025-2036.

2.1 Obbalaš ulbmilat ja lávdegoddebarggu rámmat

Lávdegoddi galgá ollislaččat geahčadit geaidnolága ja evttohit buoridemiid sihkarastin dihte čielga ja vuorddehahti rámmaid geaidnoiseválddiid iežaset geaidnofierpmádagaid ovddasvástádussii. Lávdegoddi ferte árvvoštallat maid berrešii reguleret lágain, lánkaásahusain ja geaidnonormálain, berrego heaittihit/rievdadit njuolggadusaid ja leatgo eará váikkuhangaskaoamit Johtalusdepartemeantta ovddasvástádussuorggis maid berrešii reguleret geaidnolágas. Dán oktavuodas ferte bidjat suohkanlága stáhtalaš láidestusaid suohkaniid ja fylkkagielddaid stivremii vuodđun. Lávdegoddi sáhtá fuomášahttit rievdadandárbuid eará lágain, go lea dárbu sihkarastit ahte šaddet ovttalaš njuolggadusaid.

Ođđa geaidnolága barggus galgá lávdegoddi atnit vuodđun ahte geaidnolágas galget leat mearrádusat mat regulerejit válddi ja bargguid mat leat dárbbaslaččat ja erenoamážat organiseremii, ruhtadeapmái, plánemii, prošekteremii, huksemii, doibmii, divodeapmái, opmodatháhkamii, opmodatrájiid matrihkalčállimii ja eará diliide mat leat dárbbaslaččat geaidnoinfrastruktuvrra áimmahuššamii ja ovddideapmái.

Ráđdehus atná ulbmillažžan ahte lávdegoddi buhtastahtá Davviriikkaid geaidnoinfrastruktuvrra njuolggadusaiguin ja vejolaččat eará riikkaiguin maiguin sáhtá buhtastahttit. Dalle kártejuvvo árrat leatgo eará riikkain eará ja eanet servodatávkkálaš geaidnostrukturláogat go mis Norggas. Lávdegotti analysa das galgá leat mielde lávdegotti raporttas.

Servodaga regulerendárbuid čielggadeamis galgá árvvoštallat evttohuvvon reguleremiid ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusaid. Servodaga resurssaid beaktilis ja ceavzilis ávkkástallan, mii lánčá dilálašvuodaid obbalaš árvoháhkama lassáneapmái galgá leat čielggadeami vuodđun.

Lávdegoddi galgá ráhkadit ollislaš evttohusa ođđa geaidnoláhkii, mii lea dakkár hámis ahte lea gárvvis sáddejuvvot gulaskuddamii, ja rávvet ollislaš struktuvrra olles geaidnoláhkii. Lávdegoddi galgá deattuhit álkidahttima, čielggasvuoda ja praktihkalaš heivvolašvuoda.

Lávdegoddi sáhtá viežžat olggobeale čielggadusaid lávdegotti barggu ekonomalaš rámmaid siskkobealde.

2.2 Váttisvuodát

Lávdegoddi galgá earenoamážit árvvoštallat:

- geaidnosuorggi otná organiserema, stivrejumi ja ruhtadeami Norggas
- mat šaddet geaidnosuorggi guovddáš hástalussan ja barggut ovddas guvlui
- reguleret ollislaččabut geaidnoeiseválddiid ovddasvástádusa, maiddá leago ovddasvástádussii dárbu bajit dási lágas mearriduvvon gáibádusaide go galgá plánet hukset, doaimmahit, divodit ja hálldašit daid iešguđetge almmolaš geaidnokategoriijaid
- čielggasmahttit servodatsihkarvuoda ja gearggusvuoda ovddasvástádusjuogu go guoská almmolaš geainnuide, dasa gullá maiddá ovddasvástádus go leat vuorddekeahtes dáhpáhusat, diehtosihkarvuoda ja IKT-sihkarvuoda mearrádusat mat gusket almmolaš geainnuide
- guđiid nationála bargguid geaidnoláhka berre reguleret, ja movt sihkkarastit ahte dát barggut dahkkojuvvojit, maiddá danne go stáhta ferte Stáhta geaidnodoaimmahaga bokte koordineret dahje viežžat dieđuid geaidnoeiseváldiin ja Nye Veieris
- čielgaseappot ráddjet ovddasvástádusdili geaidnoeiseválddiid gaskkas iešguđetge dásis
- geaidnolága ja plána- ja huksenlága gaskavuoda ja čalmmustahttit eahpečielggasvuodaid mat čatnasit rájiide daid gaskkas ja eará guoskevaš lánkamearrádusaide. Dán oktavuodas ferte maiddá árvoštallat eará vuodđostruktuvrra, omd. hápmaniid, ruovdemáđiiterminálaid ja girdišiljuid regulerema.
- guđiid doaimbajuid/regulerenulbmiliid sáhtá vuoruhit go bággolonista
- čielgaseappot reguleret eiseváldgeavaheami priváhta autonomiija ektui
- čielgaseappot reguleret almmolaš geainnuid ruhtadeami, maiddá johtaleaddjimávssu (bummaruđaid)
- movt gearggusvuoda ja militeara mobilitehta sáhtá áimmahuššat ođđa geaidnolágas
- eanet gáibádusat almmolaš geainnuide mat vuhtiiváldet geavaheddjiid
- dáhtaovddasvástádusa reguleret nu ahte lea čielggas ja boahteáigásaš, erenoamážit go jurddaša geaidnofierpmádaga ovdánahttima mii lea digitála ja mas sáhtá navigeret, das maiddá leago dárbu nannoseappot integreret mearrádusaid intelligeanta fievrridanvuogádagaid (ITS) birra
- dárkilet gáibádusat eiseválddiid ja geaidnofitnodagaid stivrenguogádagaide
- leago bearráigeahččanválddi ráddjen geaidnolága mielde ulbmilaš servodaga dárbbu vuodul obbalaš bearráigeahčču mas geaidnofága lea vuodđun
- servodaga dárbbu priváhta geainnuid reguleremii boahte áiggi geaidnolágas
- láchá go láchkaásahus buriid ja beaktillis proseassaid sihke geaidnoinfrastrukturii ja áššiin mas almmolaš geainnut guoskkahit eará infrastruktuorra
- movt beaktillis resursageavaheami sáhtá sajáiduhttit geaidnoláhkii
- EO/EEO riekteovdáneapmi ja eará davviriikkaid reguleremat

3. Mandáhta ráddjemat

Čielggadeami vuodđun galgá leat ahte geaidnosuorggi dálá organiseren lea bissovaš. Dát mielddisbuktá ahte lávdegotti árvalus ii guoskka geaidnodoaimmahaga organiserema rievdadeapmái ja ahte fylkkat ja suohkanat ieža hálddašit iežaset geaidnofierpmádaga.

Viidáseappot lea vuodđun ahte Nye Veier lea ožžon bargguid riikkageainnuiguin.

Galgá maiddái leat vuodđun ahte bearráigeahččaneiseválddis (Geaidnobearráigeahčču) galget leat bearráigeahččandoaimmat almmolaš geainnuin. Lávdegoddi sáhtta dattetge, gč. čuoggáid bajábealde, árvoštallat lea go Geaidnobearráigeahču mandáhtta ulbmillaččat hábmejuvvon. Odne lea bearráigeahččaneiseválddi mandáhtta ráddjejuvvon riikkageainnuide, muhto dál leat guorahallamin galggašii go geaidnobearráigeahču mandáhta viiddidit servodaga dárbbuid vuodul.

Bummaruhtasuorggi dálá ovddasvástádusjuohku, erenoamážit dat ahte bummaruđaid gáibideapmi gáibida Stuoradikki miediheami ja ahte bummaruđaid gáibideami vuolggaht báikkálaččat, galgá leat čielggadeami vuodđun. Molssaeaktun dahje ollisteaddji doaimbajijut otná bummagáibideapmái, nugo omd. hatti bidjan geainnuide ii gula mandáhttii.

4. Obbalaš láidestusat

Lávdegoddi galgá atnit čielggadanbagadusa vuodđun barggustis, vrd. earenoamážit čuoggáid 2-1 ja 2-2, dása gullá maiddái čielggadit guoskevaš, molssaevttolaš doaimbajijuid.

Lávdegoddi galgá čuovvut Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeantta bagadusa «Láhkateknihkka ja láchkaráhkaneapmi» (2000) čuoggá 4-1, go hábme láchkaevttohusaid. Dehálaš ulbmil láchkabargguin lea olahit geavaheaddjiládis njuolggadusaid. Láchkaevttohusas berre danin leat buorre systematihkka, ja álkis ja čielga giella.

Teknologalaš ovdáneapmi lea dehálaš eaktu vejolaš njuolggadusrievdadusaide. Lávdegoddi galgá bidjat vuodđun ahte geaidnoláhka lea teknologijaneutrála.

5. Čađaheapmi

Johtalusdepartemeanta sáhtta lasihit mandáhttii ja rievdadit mandáhta go lea dárbu. Lávdegoddi sáhtta maiddái evttohit mandáhttarievdadeami departementii.

Lávdegoddi oažžu iežas čállingotti.

Lávdegotti ekonomalaš rámma mearriduvvo sierra.

Lávdegotti jođiheadđji ja departemeantta dollet álggahančoahkkima. Jus lea eahpáduš mandáhta sisdoalu hárrái, de galgá lávdegotti jođiheadđji váldit oktavuođa departemeanttain. Departemeantta sáhtá čielggadit ja rievdadit mandáhta go dárbbášuvvo.

Lávdegoddi galgá láchit dilálašvuođa cealkámušaide guoskevaš gelbbolašvuođabirrasiin. Berre árrat smiehttat lea go ulbmilaš doallat cealkámuščoahkkimiid, semináraid dahje eará láhkái viežžat oaiviliid guoskevaš birrasiin. Cealkámušaid váldooaivilat ja daid árvoštallamat galget boahit ovdan čielggadeamis.

Lávdegoddi galgá atnit gustovaš bagadusa stáhta lávdegoddebarggu birra vuodđun barggus.

Lávdegoddi galgá buktit čielggadeami almmolaš čielggadeapmin (NAČ) ovdal go cuoŋománnu nohká 2028:s.